

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjenišтво Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v
inozemstvu 40.— Din letno.
Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana,
razpise služb je plačati po 75 para za
vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg
poštne še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste,
če se tiska enkrat 75 para
za nadaljnja izvršenja primeren popust.
Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništa
UJU ima s članarino tudi že plačano
naročnino, torej ni treba članstvu na-
ročnino posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne
stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./L.

Poštni čekovni ura št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Vera ni več v nevarnosti!

Kadarkoli so se v naših krajih vršile kakršnekoli volitve v javne zastope, je bila še vselej vera v nevarnosti! Klerikalci so namreč vedno in povsod poizkušali svojo srečo in moč in so se v doseg svojega namena — kakor nobena druga politična stranka — posluževali vseh sredstev. Tudi veri niso nikoli prizanesli, tudi vero so vedno potegnili v najširše politične boje.

Spominjamo se premnogih pastirskih pisem ljubljanskega škofa, ki je priporočal vernikom kandidate klerikalne stranke, noudarjajoč, da bodo samo oni kot izvoljeni poslanci zvesti čuvarji svete vere. Spominjamo se, kako so za svoječasno srečno izvolitev dr. Šusteršiča izpostavljali celo sveto Rešnje telo. Više, predrzneje in brezobzirneje ni mogel seči fanatizem klerikalnih politikov!

Naši tovariši širom domovine bi vedeli povedati premnogo zgledov kako so bili ob vseh volitvah kot napredni in značajni možje izpostavljeni največjemu hujskanju od strani politikovalnih duhovnikov. Prižnica in izpovednica sta vehementno gremeli proti njim in proti šoli, ki da je brezverska. Učitelji da hočejo pometati križe iz šol in iztrgati vero iz src mladine. »Brezverskim« učiteljem so metali v obraz očitke, da so sorodniki pariških apašev, barcelonskih anarhistov in pobratimi samega Antikrista! Spricho takih očitkov so se neukemu in v demagogijo političnih duhovnikov zaverovanemu ljudstvu težili lasje.

A kakor zvezde na nebu so se v značajni nedolžnosti in deviški pobožnosti svetili mili obrazi pristašev — Slomškove zveze!

In danes? — V Ljubljani vihra boj za občinske volitve. Zgodilo se je čudo in zato pišemo te vrstice. Čudo namreč da ob teh volitvah ni vera nič več v nevarnosti! Na vero so popolnoma pozabili, ker tako velevali klerikalni politični računi!

Klerikalci so se zvezali s komunisti in socialisti Peričeve struje in so sestavili skupno kandidatno listo. Zvezali so se s strankama, ki oficijalno proglašata vero za drivatno zadevo ali pa ki sploh ne prizna-

vata nobene vere. Klerikalcem ne brani njihova politična špekulacija zveze z »ateisti« in z »notoričnimi brezverci«, in če bi njihova politična korist zahtevala, bi se spečali s samim peklenkim hudirjem! Namen posvečitve sredstva!

Zato pa sedaj ni vera več v nevarnosti! Ako bi bila vera v nevarnosti, bi klerikalni prvaki tolkli sami sebe po glavah. Da jim pa tega ni treba, so rajši poteptali v politično blato vse svoje versko prepričanje in ga na veke prekrili in zadušili s širokim plaščem — klerikalne morale! Vsi ti ljudje od prvega do zadnjega, ki so doslej vedno imeli vero na jeziku — v srcu je itak ni bilo! — so sedaj vrgli vero pod noge, da laže v zvezi z brezverci vihrajo svojemu političnemu cilju nasproti — ako jih ta divji zakon ne nosi v propad!

In glejte, na tej pisani kandidatni listi se leskeče tudi ime enega najznamenitejših in najznačilnejših Slomškarjev — člana one organizacije, ki je čez in čez prekrita s škapulirji in se vtaplja v sami pobožnosti: Janko Nepomuk Jeglič se piše njegovo ime! Kam so šli principi o ljubezni do Krista kralja sveta?! Kam je šla neupogljiva volja načelne borbe za versko šolo?! Kje je tisto krščansko-misleče učiteljstvo, ki mu je ščit in geslo oskrnil tak izrastek klerikalne morale?! Z ateisti se brez vsakega protesta vežejo — od stanovskih tovarišev jih pa trgajo njih politični priganjači! Hlapci strasti — sužnji nemorale!

Na nam samo še enkrat pridejo s frazo, da je zaradi volitev ali zaradi nas vera v nevarnosti! Nič jim ne bomo dokazovali, da lažejo, ampak pokazali jim bomo kandidatno listo za občinske volitve v Ljubljani, pokazali jim bomo fotografijo člana Slomškove zveze Jegliča rekoč: Glejte, ti sveti možje vero ubijajo in jo bodo ubili! —

P. B.:

Srp.-hrv. čitanke.

Učinimo jedan poskus. Metnimo na jednu stranu težulje vreme in trud, koji se je uložio na učenje srbohrvaščine u Sloveniji, a na drugo postignuti uspeh. Vreme i trud bi pritegli. Nikakvo čudo! U 95% školama uče srbohrvaščino učitelji, koji

bi još sami trebali da se u tom predmetu usavrše. pošto nisu imali prilike, da se do sada upoznaju s njim. Osim toga još nemaju ni udžbenika. Ta to je upravo paradoks. Učiti drugoga jednu stvar, koju ni sam ne poznaj.

Prošle je godine izašla željno očekivana »Prva srpska ili hrv. čitanka«. Stvarne i objektivne kritike o njoj nije nitko napisao. Svaki je valjda mislio: kad nema bolje, dobra je i ona. Ona nije ispunila naše nade. Njezin je materijal odveć suh, tvrd in neprobavljiv za živi dečji duh. U njoj nema života ni veselja. Iz nje viri ukočenost i mrtvilo.

Srbohrvaščina je vrlo osjetljiv predmet, jer imade mnogo neprijatelja. Protiv nje vode ostru propagandu razni elementi. Deca sve to čuju, zato se mnogi opiru učenju. Veljoj je većini ravnodušna, ali je ipak osobito ne vole jer žive u neprijateljskoj joj okolini. Tomu treba pomoći drugim sredstvima. Najbolje sredstvo je čitanka, budući se i onako drugim srp.-hrv. štivom niko ne bavi. U njoj mora biti samo biser dečje literature, koje će mlade duše privezati uz nju i tako će zavoliti i sam predmet. Učenje čirilice nije svrha. To je premlato, gotovo ništa. Svrha je veća i plemenitija. U novim čitankama mora biti novi duh. One moraju biti sve spojene duhom bratstva i jedinstva. Iz njih mora izbijati novi duh ljubavi, zaborava i novog slobodnog, snažnog i zajedničkog narodnog života. Napolje s ukočenošću i starom uskvirenom šablonom!

Pri sastavljanju Druge i Treće srp.-hrv. čitanke morala bi škol. vlast imati ovo na pameti da ne dobijemo tačne slike i prilike Prve. Stavljanje čitanaka nije prost jednostavan posao. Zato treba mnogo ukusa, iskustva i poznavanja dečje duše i dečje literature. Ukratko rečeno: treba biti umjetnik!

O novim čitankama više se ne govori. Ne zna se kada će izići, niti da li će uopće izići. One su potrebne odmah. Zato se mora njima tražiti zamjenu. Najbolje će biti, ako se privremeno uvedu Dr. Čajkovića čitanke. Po priznanju više kritičara one su do sada najsvršenije u celoj Jugoslaviji. To im je priznalo donekle i

* Osobito klerikalci in avtonomisti.

Minist. Prosvete, jer je dozvolilo da ih se može upotrebljavati u svim školama cele države. Cena im je relativno vrlo umjerena. Druga stane 6 D. Treća 11, a Četvrta 12 D. Nabavlja se u nakladi kr. hrv. slav. zemalj. vlade u Zagrebu.

U svim trim imade jedna trećina čiril. štiva. U njima je sabran samo cvet dečje literature od hrv. srpskih i slovenačkih pisaca. Treća i Četvrta ukrašene su lepim slikama iz narodnog života i narodne povesti. Unutra su i slike svih većih gradova naše domovine. Treća čitanka mogla bi se upotrebiti u 5. i 6., a Četvrta u 7. i 8. razr. osn. škole. Tko god je kupi ne će se pokajati. Svako će dete sigurno i posle svršene škole mnogo puta segnuti za njom i naći će u njoj mnogo duševne slasti i zdrave okrepce.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

Kernova stavkova analiza in logika.*

Dogodek, ki ga navedem spodaj, me sili še enkrat, da izpodbijem Kernovo teorijo. Na str. 135. Ped. Ltp. II. razčlenja g. dr. Bezjak tako-le: »Dober kralj biti je težka naloga; povedek je, osebko beseda, biti, kralj povedni imenovalnik nedoločnika, biti, naloga povedni imenovalnik povedka, je, dober in težka prilastka. Kaj je v tej razčlenbi nelogičnega? Da je kralj povedni imenovalnik osebko besedi biti! Ako je to, potem mu mora odgovarjati tudi ekvivalentna osebko beseda. Toda take besede ni, kajti biti — bivanje — ni kralj! Pač pravimo: Peter je — lev je — orel je kralj. Ako bi bila ta razčlenba pravilna, potem se sme stavek na sledeči način pretvoriti: Bivanje dobrega kralja je... kar je očitvidno nesmisel. G. dr. je gotovo prezrl, da je kralj biti en pojem za se, namreč kraljevati ker le tako dobimo pravilni stavek: Dobro kraljevati — kraljevanje — je težka naloga. A kje je tukaj nedoloč-

* Glej tudi »U. T.« št. 23 in 24! — Ta članek je sicer malo zakasnili radi prostora, vendar ima še svojo aktualnost. Uredn.

LISTEK.

Fr. Suher:

O pomenu risanja.

III. Risanje in praktični poklici.

1. Če z risanjem pospešujemo človeško vzgojo in njegovo dušno vrednost, tedaj ga višje usposabljam za vsako mesto v človeški družbi.

Posebno pa rabi risanje vsak rokodelc. V rokodelstvu štedimo z dobrimi risarskimi osnutki predmetov ne le čas in material, ampak vsaka risba, ki se o pridelu napravi, čisti okus in omogoči, da se morejo napraviti čedni, okusni in smotru primerni izdelki. Cvet industrije v deželi je odvisen od sposobnosti delavcev, ki jo imajo v risanju.

2. Kmet, ki napreduje z duhom časa, ne more izhajati brez znanja v risanju. Premnogokrat je primoran, da risaje dela osnutke, kedar naročuje, stavi, se pravda itd.

3. Hišna gospodinja rabi risanje pri ročnem delu. Okus, ki si ga pridobi, ji pride v prid v gospodinstvu, v obleki, v kuhinji, na vrtu.

4. V drugih, pa tudi v najvišjih stanovih se rabi spretnost v risanju. Učitelj dopolnjuje z

njim ustne razlage. Častnik, inženjer in arhitekt žive v njegovem elementu. Pa tudi jurist in medicinec, arheolog in naravoslovec naj bi bili spretni v risanju, da bi ne prišli v zadrego.

Posnemimo, kar je povedanega pod I., II. in III. tedaj smo uvaževali risanje v formalnem in materialnem oziru. V formalnem oziru goji risanje čutila, oko in roko, ostri zmožnosti opazovanja, pojasnjuje predstave in omogočuje, da se vzbujajo vse dušne moči. Učinkuje na čustvo in srce, ker mu daje hrane.

V materialnem oziru je važno, ker ga ne more pogrešati največ rokodelcev.

Ako upoštevamo risanje z vidika Herbartove pedagogike, ki postavlja za smoter vsega pouka mnogostransko enakovzrešeno zanimanje,* tedaj vidimo, da vstreza risanje še bolj kakor marsikateri drug predmet tem zahtevam.

Empirično zanimanje pospešuje, ko navaja učence, da naj opazujejo narodo in samostojno upodabljajo, kar so opazovali. Dela veselje do tvorjenja in vzbujajo vedoželjnost. Špekula-

* To načelo pobija seveda Nietzsche in z njim nekateri moderni pedagogi; pa popolnoma se ne bo ovrglo.

ktivno zanimanje pospešuje, ker jasni predstave in pomaga raziskovati vzročno odvisnost reči in pojavov. Iznajdljivost pospešuje v največji meri. (Risanje v matematiki, naravoslovju, astron., geografiji itd.). V šoli estetičnega zanimanja je glavni pripomoček, ker vzgaja snažnost in navaja, da opazujemo lepoto v narodi in umetnosti. Budi ljubezen do živih in neživih stvari, ki jih upodabljajo, in goji zato simpatetično zanimanje. Vzgaja ljubezen do domovine, njene narode in umetnosti in umetne obrti, snuje podlago blagosti v narodu, ker podpira malo in veliko obrt. Tako goji socialno zanimanje. Risanje je pogoj za zmisel v umetnosti in umetnost služi vzgoji nabožnega čustva, vsaj najbolj v preprostem narodu. Uči občudovati naravo in navaja misli na Tistega, ki je povzročil vse, kar je lepo, dobro in čudovito. Torej vzgaja tudi v zmislu nabožnega zanimanja.

IV. Pomen risanja s splošnih vidikov.

1. Risanje je v vseh časih bilo velikega pomena. O tem nam poroča kulturna zgodovina z nepobitnimi dokazi.* Risalo se je prej nego pi-

* Glej dr. Srkuljevo zgodovino za srednje šole.

salo. To dokazujejo izkopsnine raznih predmetov iz najstarejših dob. Proizvodi risanja in upodabljajoče umetnosti so merilo za pravost in omiko. Čim višja je bila narodova kultura, tembolj je bila razvita umetnost risanja. Splošna znamenja, ne črke (pisava), in risbe so bila običila.

2. Risanje se ponaša s svojo važnostjo v družabnem in političnem oziru. Odpira vire bogastvu v deželi, ker podpira obrt. Znano je, da je nemška industrija na svetovnih razstavah v Ameriki podlegla, ker je bil prej risarski pouk v Nemčiji slabši nego v drugih kulturnih državah, zlasti v Ameriki, Angliji in v Franciji.

3. Najslaviteljši možje na polju umetnosti, znanosti, literature, pedagogike, tehnike itd. so se izrekli za risanje in dali so mu veliko nalogo.

Masaryk je rekel že pred 20. leti: »Prišel bo čas, ko se bo sodelo človeka, če ne bo znal risati, tako, kakor ga sodimo danes, če ne zna pisati.« Meissonier* ima risanje za podlago prve vzgoje in pravi: »Do katere višine se da vzgojiti razum, če se uči gledati na preprost na-

* L. Ernest Meissonier (1815—1891) sloviti francoski žanerski in vojaški slikar, član akademije v Parizu.